

تاریخ کامل ایران

(از ابتدا تا انقراض قاجاریه)

مؤلفان:

حسن پیرنیا «مشیرالدوله»

عباس اقبال آشتیانی

سرشناسه:	پیرنیا، حسن / اقبال آشتیانی، عباس
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخ کامل ایران (از ابتدا تا انقراض قاجاریه) / حسن پیرنیا (مشیرالدوله)، عباس اقبال آشتیانی
مشخصات ظاهری:	۹۳۲ ص.
شابک:	978-600-8137-35-1
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
موضوع:	ایران -- تاریخ
موضوع:	Iran -- History
شناسه افزوده:	اقبال آشتیانی، عباس، ۱۲۷۵ - ۱۳۳۴.
رده بندی کنگره:	DSR۱۰۹/۲۳ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی:	۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی:	۴۵۶۹۵۳۵

انتشارات پیر

انتشارات پیر

- نام کتاب: **تاریخ کامل ایران (از ابتدا تا انقراض قاجاریه)**
- نویسندگان: **حسن پیرنیا (مشیرالدوله)، عباس اقبال آشتیانی**
- صفحه‌آرایی: **منیر علیزاده**
- نوبت چاپ: **اول ۱۳۹۶**
- تیراژ: **۱۱۰ نسخه**
- قیمت: **۵۰,۰۰۰ تومان**
- شابک: **۹۷۸-۶۰۰-۸۱۳۷-۳۵-۱** ISBN: 978-600-8137-35-1

آدرس: **خ لبافی نژاد، بین خ دانشگاه و فخررازی، پلاک ۱۷۴ واحد ۳**
تلفن: ۰۹۱۲۳۰۲۵۲۰۵ - ۶۶۴۶۶۹۶۵ - ۶۶۴۶۶۳۶۰
www.ParNashr.ir

فهرست مندرجات

درباره‌ی نویسندگان ۷

بخش یکم

از آغاز تا انقراض ساسانیان ۹

شکل جغرافیایی فلات ایران ۱۱
مختصری از تاریخ ایلام ۲۳
تاریخ آریان‌های ایرانی ۴۱

باب اول

دوره‌ی مادی ۴۵

مقدمه ۴۷
فصل اول / شاهان ماد ۴۹
فصل دوم / تمدن مادی ۵۳

باب دوم

دوره‌ی اول پارسی‌ها ۵۵

مقدمه ۵۷
فصل اول / شاهان هخامنشی ۵۹
فصل دوم / قشون‌کشی اسکندر به ایران و انقراض سلسله‌ی هخامنشی ... ۹۱
فصل سوم / تمدن ایران در دوره‌ی هخامنشی ۹۷

باب سوم

دوره‌ی مقدونی و یونانی - اسکندر و سلوکی‌ها ۱۰۷

فصل اول / فتوحات اسکندر بعد از فوت داریوش سوم ۱۰۹
فصل دوم / طرز رفتار اسکندر، کارهای او ۱۱۱
فصل سوم / جانشینان اسکندر، سلوکی‌ها ۱۱۳

باب چهارم

دوره‌ی پارسی‌ها ۱۱۷

- فصل اول / پارسی‌ها و شاهان اشکانی ۱۱۹
فصل دوم / اوضاع ایران در دوره پارسی‌ها تمدن اشکانی ۱۳۹

باب پنجم

دوره‌ی پارسی‌ها ۱۴۵

- فصل اول / شاهان ساسانی ۱۴۷
نهضت عرب به طرف ایران ۱۸۳
فصل دوم / تمدن ایران در دوره‌ی ساسانی ۱۹۱
فصل سوم / مذاهب در دوره‌ی ساسانی ۲۰۱
فصل چهارم / اخلاق - مجازات‌ها ۲۱۱
فصل پنجم / زبان - کتب پهلوی - ادبیات - خط - تاریخ ۲۱۳
فصل ششم / صنایع معماری و حجاری ۲۱۷
زبان‌ها و خطوط ایران قدیم ۲۲۱
وقایع مهم دوره‌ها و سلطنت‌ها ۲۲۷

بخش دوم

از صدر اسلام تا مغول ۲۳۷

قسمت اول

تاریخ اسلام ۲۳۹

- فصل اول / عربستان و قوم عرب ۲۴۱
فصل دوم / ظهور اسلام - سیرت حضرت رسول (ص) ۲۵۹
فصل سوم / خلفای راشدین (از ۱۱ تا ۴۱ هجرت) ۲۷۱
فصل چهارم / خلفای اموی (۴۱-۱۳۲) ۲۹۳
فصل پنجم / خلافت بنی عباس (۱۳۲-۶۵۶) ۳۰۳

قسمت دوم

تاریخ ایران بعد از اسلام ۳۲۱

- مقدمه ۳۲۳
فصل اول / طاهریان و علویان طبرستان ۳۲۵
فصل دوم / دیالمه آل زیار (۳۱۶-۴۳۳) ۳۳۹

۳۵۷	فصل سوم / دیالمة آل بویه (۳۲۰-۴۴۷)
۳۸۷	فصل چهارم / صفاریان (۲۴۷-۳۹۳)
۴۱۳	فصل پنجم / سامانیان (۲۷۹-۳۹۸)
۴۳۷	فصل ششم / غزنویان (۵۸۲-۳۵۱)
۴۶۵	فصل هفتم / سلاطین غور (۶۱۲-۵۴۳)
۴۷۹	فصل هشتم / سلاطین سلجوقی (۵۹۰-۴۲۹)
۵۳۵	فصل نهم / اتابکان و خوارزمشاهیان

بخش سوم

از مغول تا انقراض قاجاریه ۵۵۷

قسمت اول

تاریخ ایران قبل از صفویه ۵۵۹

۵۶۱	فصل اول / استیلای مغول
۵۸۷	فصل دوم / سیاست و آداب مغول
۵۹۹	فصل سوم / سلطنت جانشینان چنگیز تا ایام فرماندهی هولانگو
۶۱۷	فصل چهارم / لشکرکشی هولانگو به ایران و انقراض خلافت عباسی
۶۲۷	فصل پنجم / سلاطین مغول ایران یا ایلخانان (۶۶۳-۷۵۶)
۶۳۷	فصل ششم / سلطنت ایلخانان مسلمان
۶۷۳	فصل هفتم / فترت بین دوره ایلخانی و دوره تیموری
۷۱۹	فصل هشتم / تمدن و معارف و صنایع در عصر استیلای مغول
۷۳۱	فصل نهم / ظهور امیر تیمور و تشکیل سلسله گورکانیان
۷۴۷	فصل دهم / جانشینان تیمور (۸۰۷-۹۱۱)
۷۵۵	فصل یازدهم / ترکمانان قراقویونلو (۸۱۰-۸۷۳) و آق قویونلو (۸۷۲-۹۲۰)

قسمت دوم

تاریخ ایران بعد از صفویه ۷۶۳

۷۶۵	فصل اول / اصل و نسب و ابتدای کار صفویه
۷۷۷	فصل دوم / سلطنت شاه عباس بزرگ (۹۹۶-۱۰۳۸)
۷۹۱	فصل سوم / سلاطین آخرین صفوی
۸۰۷	فصل چهارم / سلسله افشاریه ۱۱۴۸-۱۲۱۸
۸۳۱	فصل پنجم / سلسله زندیه (۱۱۶۳-۱۳۰۹)
۸۴۵	فصل ششم / سلسله قاجاریه
۹۲۳	فصل هفتم / مشروطیت ایران

درباره‌ی نویسندگان

میرزا حسن خان پیرنیا (مشیرالدوله)

حسن پیرنیا در سال ۱۲۹۱ ه.ق. (۱۲۵۲ شمسی) متولد گردید و تحصیلات ابتدایی را در منزل نزد معلم خصوصی فراگرفت و بعد از آن پدرش او را به خارج از کشور فرستاد تا تحصیلات خود را ادامه دهد، از اینرو او به مسکو رفت و در مدرسه‌ی (کادکسی کرپوس) به مدرسه‌ی نظام وارد شد و تحصیلات خود را در آنجا آغاز نمود.

او بعد از آن برای خواندن رشته حقوق به دانشکده‌ی مسکو رفت و بعد از پایان تحصیلاتش به عنوان وابسته‌ی سفارت ایران در پترزبورگ مشغول به کار شد و در سمت‌های مختلف دولتی سالیان سال فعالیت داشت، او همچنین در سفر مظفرالدین شاه به اروپا، به عنوان مترجم با شاه همراه بود و بعدها به عنوان سفیر ایران در پترزبورگ فعالیت خود را آغاز نمود. مشیرالدوله در زمان صدارت سپهدار به سمت وزارت عدلیه برگزیده شد و در کابینه‌ی مجدد او به وزارت پست و تلگراف انتخاب گردید و در کابینه‌های دیگر هم پست‌های مهمی به او واگذار گردید.

همچنین مشیرالدوله در چهار دوره هم به سمت رئیس‌الوزرای منصوب شد و در دوره‌های مختلف مجلس هم چندی نمایندگی مردم را به عهده داشت اما در دوره‌ی چهارم نخست‌وزیری اش رضاخان پهلوی مشکلات بسیاری را برای این مرد بزرگ فراهم آورد تا آنجایی که او مجبور شد نزد احمدشاه برود و استعفای خود را تقدیم کند، اما شاه سعی نمود تا او را منصرف سازد، ولی او نپذیرفت و از کارهای رضاخان که در امور مملکتی دخالت می‌نمود و در دولت او مستقلاً دولتی تشکیل داده بود گله می‌کرد.

از اینرو پس از استعفا مشیرالدوله گوشه‌گیر شد و به کارهای فرهنگی روی آورد و تا آخر عمرش به نوشتن پرداخت و اثرهای بسیار خوبی از خود بر جای نهاد. او در

۸ تاریخ کامل ایران (از ابتدا تا انقراض قاجاریه)

آبان ماه سال ۱۳۱۴ شمسی در سن ۶۳ سالگی در منزل شخصی خود دارفانی را وداع گفت و بستگان او را در صحن مطهر حضرت امامزاده صالح تجریش در مقبره‌ی خانوادگی‌اش به خاک سپردند.

عباس اقبال آشتیانی

او فرزند خلف محمدعلی آشتیانی بوده که در سال ۱۲۷۷ خورشیدی در شهر آشتیان به دنیا آمد، دوران نوجوانی را به شغل پیشه‌وری گذراند و از نظر مالی وضعیت خوبی نداشت، از این رو ساعت‌ها کار می‌کرد تا بتواند امرار معاش نماید، چون به آموختن علاقه‌ی وافری داشت با جدیت به مکتب‌خانه رفت و با کوشش فراوان علوم ابتدایی را فراگرفت و بعد از آن با جدیت توانست به مدرسه‌ی دارالفنون راه یابد، در آنجا بود که با استاد ابوالحسن فروغی که معلمش بود آشنا گردید و بعد از اتمام درسش معاونت کتابخانه‌ی دارالفنون را پذیرفت و در آنجا به تدریس پرداخت، اما بعد از چندی در سال ۱۳۰۴ به پاریس مسافرت نمود و وارد دانشگاه سربین گردید و تا مرحله‌ی لیسانس ادبیات پیش رفت. بعد از اتمام دانشگاه به ایران بازگشت و با مجلات بسیاری همکاری نمود، از این رو بر آن شد تا مجله‌ای را خود به نشر برساند، بنابراین عزم را راسخ نمود و مجله‌ی «یادگار» را منتشر نمود. البته بعد از چندی این مجله تعطیل گردید و در روحیه‌ی استاد اثری نامطلوب بجای گذاشت. استاد در کمال یأس و ناامیدی ایران را ترک کرد و به کشور ترکیه سفر نمود و در آنجا به مقام نمایندگی فرهنگی ایران، زندگی ساده‌ای را شروع نمود.

عباس اقبال آشتیانی تا آخر عمر ازدواج نکرد و در انزوا به سر برد و بالاخره در ۲۲ بهمن ۱۳۳۴ خورشیدی در شهر رُم (ایتالیا) چشم از دنیا فرو بست و به ابدیت پیوست.

بخش یکم

از آغاز تا انقراض ساسانیان

شکل جغرافیایی فلات ایران

مقدمه

مملکتی که ما آن را ایران می‌نامیم قسمت اعظم سرزمین وسیعی است که در جغرافیا موسوم به فلات ایران است. این مرزبوم پهناور شامل جلگه وسیع و بلندی است که از هر طرف کوه‌های بلند آن را احاطه دارد: در مشرق سه رشته کوه متوازی که معروف به کوه‌های سلیمان است، در شمال کوه‌های البرز که مانند زنجیری از شرق به غرب امتداد یافته. این کوه‌ها در غرب از کوه‌های ارمنستان جدا شده، از جنوب دریای خزر گذشته به واسطه (کوه‌بابا) به (هندوکش) پیوسته و این هم با (هیمالایا) بلندترین کوه‌های عالم متصل است. در مغرب فلات کوه‌های کردستان یا زاگرس واقع است که از شمال به جنوب رفته و بعد به طرف جنوب و شرق برگشته و به دریای عمان می‌رسد. کوه‌های جنوب و مشرق از مواد آهکی است، در کوه‌های غربی نزدیک دریاچه ارومیه سنگ خارا نیز دیده می‌شود. بعضی از کوه‌های شمال از مواد آتشفشانی ترکیب یافته یعنی مواد آنها از قعر زمین بیرون آمده مانند دماوند در نزدیکی تهران و سبلان در آذربایجان. این آتشفشان‌ها اکنون خاموش است. اعلا درجه بلندی فلات ایران در جنوب آن و سرایشی فلات از جنوب به شمال است زیرا در کرمان ارتفاع آن تقریباً ۱۶۰۰ متر است و حال آن که در مشهد از ۱۰۵۰ و در تبریز از ۱۲۰۰ تجاوز نمی‌کند و مساحت فلات ایران دو میلیون و ششصد هزار کیلومتر مربع یا تقریباً پنجاه و پنج هزار فرسخ مربع می‌باشد. ایران امروزی از این مساحت دارای شصت و سه درصد یا تقریباً دو ثلث از کل است و آنچه باقی می‌ماند متعلق به ممالکی است مانند افغانستان، بلوچستان و غیره که در اثر حوادث تاریخی از اوایل قرن سیزدهم هجری متدرجاً از ایران جدا شده‌اند.

آب و هوای فلات ایران خشک است به خصوص در قسمت مرکزی آن که موسوم به کویر لوت و یکی از گرم‌ترین جاهای دنیا است. به استثنای گیلان و